

СВЯТКОВА ПИСАНКА

Виховна година

Світлана КАПЕРТЕХА, учителька початкових класів Новобасаньської школи, Бобривицький р-н, Чернігівська обл.

Мета: поглибити і розширити знання учнів про народні свята, історію їх виникнення, сформувати уявлення про українські народні традиції, звичаї та обряди; стимулювати прагнення вивчати й зберігати культурну спадщину свого народу; виховувати почуття національної гідності, любов до рідного краю.

СЦЕНАРІЙ ЗАХОДУ

Українська світлиця прикрашена вишиванками. Святково прибрані лавки, стіл. На столі, на вишитому рушнику — запашний хліб, сіль. На святі присутні дідусі, бабусі, батьки, які теж беруть активну участь у розвагах.

Лунають великодні дзвони, до гостей виходять діти в національному вбранні. Вони будуть водити хороводи і співати гаївки.

1-й ведучий. Котяться вози з гори у долину,
Приїхали гостеньки до нас на гостину,

А на возах пряники медові,
У кошиках писанки чудові.

2-й ведучий. А ми нашим гостенькам дуже раді!

Будем вчитись писанки малювати,
Нехай ясне сонечко тепло посилає,
Нехай Божа ласка на землю спадає.

1-й ведучий. Весноньку красну стрічаємо,
Свято Великодне вітаємо,
Поведемо гаївочки, хороводи,
Все радіє пробудженню природи!

2-й ведучий. Дівчаточка-ластів'яточка
І хлопчики-гороб'яточка,
Нумо, до гаївочки ставаймо,
Весну-красну танцем зустрічаймо!

Діти співають гаївку «Заспіваймо, паняночки» і водять хоровод.

1-й ведучий. Бабусенько любя, бабусенько мила, розкажіть нам про красу українських писанок, розкрийте таїну великодніх звичаїв. А ми тихенько у кружок посідаємо і послухаємо.

Бабуся. Все розкажу вам, любі дітки, все, що сама знаю, що від бабусь і дідусів своїх чула. З давніх-давен прийшов до нас звичай проганяти люту зиму з її морозами і заметілями. Люди вважали, що саме пташки на крилах приносять із вирію весну. Тому напередодні весни, на свято Сорока святих, жінки випікали з тіста пташок і віддавали їх дітям. А малеча вибігала у двір, весело стрибала, підкидала їх високо вгору і співала:

Пташок зву-викликаю
Із далекого краю:
Прилітайте, соловейки,
На рідну земельку,
Зиму люту проженіть,
Весну красну принесіть!

Цих пташечок називали жайворонками. Кажуть, що народилися вони із сонячного жару. Вони прокидаються разом із сонечком, співають і сповіщають про те, що прийшла весна, час виходити в поле: орати, сіяти.

Виходить дівчинка-Весна.

Хлопчик. Хто ти, дівчино чарівна?

Весна. Я — дівчина Весна,

Там, де я ступаю,
Квіти проростають,
Там, де я літаю,
Пташечки співають.

Дівчинка. А що ти нам, Весно, принесла?

Весна. Ви про це дізнаєтесь,
Як зі мною пограєтесь,
У коло швиденько ставайте,
Весняночку починайте.

Діти виконують веснянку «Ой, Весна, Весна, днем красна». Весна пригощає дітей домашньою випічкою.

Бабуся (*продовжує*). Дуже люблять українці великоднє свято. Перед Великоднем білили хати, прикрашали кімнати рушниками, прибирали подвір'я. А коли скрізь був порядок, бралися до писанок. Яке ж великоднє свято без писанок?

Вбігає курочка Ряба.

Курочка Ряба. Куд-ку-дах! Куд-ку-дах! Знесла яєчко! Та яке ж білесеньке, та яке ж гарнесеньке! Наче сонечко жовточок, наче білий світ білочок.

Дає яєчко бабусі. Та кладе його до кошика.

Бабуся. Гарненьке яєчко. Візьму його на писанку. (*До діточок.*) Підсідайте, мої любі, ближче, будемо писанки писати.

Роздає дітям яєчка для писанок, вони починають розмальовувати.

Хлопчик. Бабусю, а що то за квіточка й цяточки?

Бабуся. Квіточка — то сонечко золоте, цяточки — чарівні знаки дощу, поясок — рідна землячка.

2-й ведучий. Котятя діти писанки, а на них ялички, котики вербички, хрестики, клинці, поясок різнобарвні. А на небі сонечко усміхається.

Дівчинка (*у неї писанка розмальована сонечком*). Чи будеш, сонечку, весь рік щедро світити?

Сонечко. Буду! Ти писаночку котиш, тепла й світла проши!

Хлопчик (*у нього писанка розмальована дощиком*). Чи будеш, дощику, земельку поливати, все живе напувати?

Дощик. Буду, буду, бо на писанці мій знак. Скажу своїм краплинкам, хай щедро землю поливають.

Курочка Ряба ходить поміж дітками, роздивляється. Взяла одну писанку, розглядає.

Курочка Ряба. Ну й дива! Що воно за яйце-райце: у зірочках, сонечках? Я б такого зроду не знесла...

Бабуся. Такі писанки писали дівчата. Яєчка купали у трав'яних фарбах. Потім розмальовували колосками, щоб земля щедрою була, пташками, щоб пташечки щebetали, людей звеселяли, квітками, щоб око людське раділо красі, малювали сонечко, щоб було тепло і ясно.

Дідусь. А я знаю, що не всі яйця годились на писанки. Вони мали бути без плям, цяточок і обов'язково білими, чистими. Їх мили, потім сушили у тепломі місці. Починали фарбувати найсвітлішою фарбою, а закінчували найтемнішою. Є різні техніки розпису яєчок, і називаються великодні яєчка по-різному: крашанки, шкрябанки, писанки, крапанки.

Мама. Кожна дівчина хотіла, щоб її писанки всім сподобались, а найкращу вона дарувала своєму хлопцеві.

Дідусь. Хлопці й дівчата обмінювалися писанками і бергли їх до наступного Великодня.

Тато. Коли я був маленьким, то зі своїми друзями грав у різні великодні ігри. Давайте, дітки, і вас навчу цих ігор.

Тато пояснює правила гри і зразу ж її проводить.

Гра «Навбитки».

Кожен учасник гри бере одне яйце і б'є ним крашанки інших гравців. Чия крашанка при ударі не розіб'ється, той виграв.

Гра «Під якою шапкою яйце?».

Ведучий кладе на стіл кілька шапок, а під одну з них — крашанку. Хто відгадає, під якою шапкою яйце, той і виграв.

Гра «Правильний розрахунок».

Ведучий кладе на землю крашанку. Гравець стоїть від неї в десяти кроках. Йому зав'язують очі хусткою. Із зав'язаними очима гравець відраховує десять кроків, розв'язує очі й намагається дістати крашанку. Дістане — виграв, не дістане — вибуває з гри ні з чим.

Гра-гаївка.

На замітку вчителю.

Гаївки — іще одна назва веснянок. Із запровадженням християнства язичницькі звичаї та обряди були підпорядковані християнському календарю. Святування відродження природи перетворилося на свято Воскресіння Ісуса Христа. Тому з часом гаївки втратили своє архаїчне магічне значення, їх стали співати під час великодніх свят. Як і раніше, основна тематика гаївок — землеробська. Пізніше виникли гаївки, в яких оспівувалося козакування, мандрівки, різні історичні події. Слід пам'ятати, що гаївки виконуються без будь-якого інструментального супроводу. Вони є благодатним матеріалом для навчання акапельного співу.

Бабуся. А ще був колись такий звичай: як починалася весна, варили горщик каші, виносили на вулицю, закопували, прибивали кілком. Дівчата, тримаючи горщик каші, співали:

Закопали горщик каші,
Ще й кілком прибили,
Щоб на нашу вулицю
Парубки ходили.

Дідусь. Весною, коли розцвітали перші проліски, з'являлася трава, ряст, хлопці й дівчата ходили до лісу «топтати ряст». Адже розбужена весняним сонцем земля передає свою силу траві, всім рослинам, а від них ця сила переходить до людини. Тому люди топтали ряст і співали:

Топчу, топчу ряст, ряст,
Бог здоров'я дасть, дасть.
Іще буду топтати,
Щоб на той рік діждати.

Діти водять хоровод «Ой минула вже зима» і вдають, ніби топчуть ряст.

1-й ведучий. Ми вам танцювали і співали, Пісеньки у решето складали, Та й повішали на вербі.

2-й ведучий. Де не взялися горобці,
Скинули решето додолу,
Час вам, гостеньки, додому.